

УДК 738

БАРАНІВСЬКА КЕРАМІКА: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ

В. В. Дейнека

студентка 1 курсу, група АМ-11, навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Науковий керівник – ст. викладач Т. В. Байцар

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті досліджено історію та особливості баранівської кераміки, її значення для світу, згадано митців, які працювали на фарфоровому заводі у Баранівці.

Ключові слова: фарфор, полива, кераміка та орнамент.

В статье исследуется история и особенности барановской керамики, ее значение для мира, а также упомянуты художники, работавшие на фарфоровом заводе в Барановке.

Ключевые слова: фарфор, полива, керамика и орнамент.

In the article investigates the history and features of Baranovsky ceramics, its importance for the world. The artists who worked at the Porcelain Factory in Baranovka are mentined.

Keywords: porcelain, irrigation, ceramics and ornament.

З давніх часів глина відігравала важливу роль у житті предків. Коли навчилися добувати та обробляти її, почали виготовляти таблички, на які наносився текст. Ці глиняні дощечки були найдавнішою з нині відомих письмових систем. Згодом виготовляли посуд. З часом технології виготовлення кераміки вдосконалювалися, змінювалися фасони та оздоблення виробів. У 18–19 ст. в Україні відкрилися перші мануфактури з виробництва посуду. Однією з найвідоміших була Баранівська.

У березні 1802 року Михайло Мезер купив землю у Баранівці спеціально під будівництво заводу. Його родина відома тим, що започаткувала перше в Україні виробництво фарфору в місті Корець. Спочатку декор баранівського фарфору повторював вироби Корецької мануфактури, першої фабрики родини Мезер. Також відчувався вплив популярного у XVIII столітті мейсенського фарфору. Вироби були міцними, покривалися поливою. Для оздоблення, як і в Мейсені, в Баранівці використовували рослинні орнаменти. Проте тут враховувалися смаки місцевого населення, яке могло собі дозволити таку розкіш. Баранівка була обрана тому, що тут є особлива глина, технологічно необхідна для виготовлення виробів з порцеляни. На початку її добували у селах Городище та Стара Гутка, згодом у Бутирині та інших населених пунктів розташованих неподалік від міста. Баранівські вироби з порцеляни швидко завоювали популярність.

Слава про баранівський фарфор докотилася до столиці. Імператору Олександрю I особливо припали до смаку оригінальні та витончені вазы, що прикрашали палаци деяких вельмож. У 1825 році в Санкт-Петербурзі були представлені витончено розписані вазы з царським вензелем, за що директор фабрики був нагороджений перснем, а фабрика першою з приватних фарфорових мануфактур Російської Імперії отримала право ставити на своїх виробах Державний Герб.

Цього ж року не стало Михайла Мезера. Завод перейшов у власність його сина. Тут освоювалися нові вироби, зокрема нові лінії посуду, вироблення десертних приладів, ваз з фарфору. Підприємство було здане в оренду 1845 р. і стає чи не найкращим на Поліссі.

Барановський завод придбала графиня Грохопольська у 1880. Результатом цієї зміни власника стало суттєве погіршення якості виробів. Було заборонено ставити державний імператорський герб на порцеляновій продукції заводу.

Після 15 років занепаду Баранівський порцеляновий завод відроджує поміщик Микола Петрович Гріпарі. В цей час спостерігається поєднання традиційного оздоблення і модерних форм у посуді заводу. На підприємстві, як і в багатьох інших на Волині, відбувається пошук “українського стилю”. Гріпарі переймається новими технологіями у виробництві, запрошує на завод кваліфікованих зарубіжних професіоналів, а місцеві майстри навчалися в Європі. Відновилося фірмове виготовлення сервізів, порцелянових тарілок, спеціального посуду. Якість виробленої продукції суттєво покращується і підприємство починає демонстрацію своїх виробів на міжнародних виставках (у Лондоні, Венеції, Парижі, Римі та Барселоні).

З 1913 р. на виробництво проник японський стиль (зображення на порцеляні стилізувалися під нього).

Після зміни влади завод у Баранівці змінює стиль та художнє оформлення своїх виробів. У них переважає «радянський стиль». Майже вся продукція підприємства у цьому стилі та пронизані політичною символікою. На виробах зображають серп і молот, радянських селян та робітників. Після того, як «вождь світового пролетаріату» одужав від тяжкої хвороби, на заводі художником В. Афанасьєвим був створений перший фарфоровий сервіз у Радянському Союзі, розписаний фарбами і золотом для Леніна з монограмою «ВІЛ» та дарчим написом-посвятою. Він став подарунком для Володимира Ілліча Леніна. Один із працівників Баранівського підприємства особисто вручив сервіз лідеру держави.

Після другої світової війни асортимент продукції заводу розширився: виробляли не лише посуд, а й цікаві та оригінальні спортивні кубки, маслянки, коробки, сувенірну продукцію та настільні скульптури.

1947–72 рр. на підприємстві працював Гоч Дмитро Свиридович – автор мініатюрних порцелянових букетів на тарелях, статуєток, скульптурних груп, зразків посуду масового виробництва – сервізів, десертних наборів, тематичних і декоративних ваз.

1973 р. було проведено модернізацію заводу. Введено в експлуатацію на той час передове та сучасне обладнання.

Після зміни влади відбувалась приватизація заводу зі створенням колективного підприємства, а у 2004 р. підприємство було переоформлено у товариство з обмеженою відповідальністю.

У 2013 р. підприємство було оголошено банкрутом. Деякі майстри, що працювали на заводі відкрили приватні підприємства і продовжують розвиток у сфері фарфорово-фаянсової промисловості. А із виробами заводу можна ознайомитися у музеї, який працює неподалік приміщення колишнього заводу та у численних приватних колекціях.

Отже, дослідивши історію баранівської кераміки можна сказати, що вона ввібрала в себе всі тенденції кожного періоду існування: вироби були й у стилі мейсенського фарфору, японському та радянському стилях і, звичайно, у традиційному українському. Підприємство пережило дуже багато разів і піднесення, і розорення. За час свого існування завод кілька разів припиняв свою діяльність, проте, незважаючи на 5-річне банкрутство, велика кількість людей все ж сподівається на відновлення підприємства.

Список використаних джерел:

1. Петрякова Ф. С. Украинский художественный фарфор. Київ : Наукова Думка, 1985. 224 с.
2. Харченко И. А. Фарфор Полесья. Из истории Барановского фарфорового завода. Київ : Техніка, 1984. 140 с.
3. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=35043 (дата звернення: 10.01.2018).
4. URL: <http://www.sfart.ru/info/artists/303> (дата звернення: 10.01.2018).
5. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=31650 (дата звернення: 10.01.2018).
6. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 10.01.2018).